

Kirkkohallituksen yleiskirje nro 19/2023 24.5.2023

Henkilötietojen käsittelyn sääntely tarkentuu uuden kirkkolain myötä

Uusi kirkkolaki (652/2023) ja kirkkojärjestys (657/2023) tulevat voimaan 1.7.2023. Kirkkolain 8 luvussa säädetään aiempaa täsmällisemmin henkilötietojen käsittelystä ja kirkonkirjojen pidosta. Tarkemmin on säädetty esimerkiksi jäsentietojen käsittelytarkoituksista, jäsentietojen tallettamisesta, diakoniatyöhön sovellettavista henkilötietojen suojaa koskevista laeista, tietojen luovuttamisesta sekä keskusrekisterien tehtävistä eli seikoista joihin eduskunnan perustuslakivaliokunta kiinnitti huomiota aiemman kirkkolakiehdotuksen yhteydessä (PeVL 4/2020 vp).

Henkilötietojen käsittelyyn sovellettava lainsäädäntö

Henkilötietojen käsittelyä koskeva sääntely on merkityksellistä perustuslain 10 §:ssä turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Ensisijaisesti henkilötietojen suoja turvataan EU:n yleisellä tietosuojasetuksella ja tietosuojalain (1050/2018), joita sovelletaan kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn kirkon viranomaisissa. Yleisen tietosuojasetuksen ja tietosuojalain soveltamisesta henkilötietojen käsittelyssä on koottu tietoa kirkon viranhaltijoiden ja työntekijöiden verkkosivuille: [Tietosuojaja tietoturva - Sakasti](#).

Kirkon viranomaisissa käsitellään sekä tietosuojasetuksen 9 artiklassa säädettyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja että arkaluontoisia tietoja, mistä syystä henkilötietojen käsittelystä ja henkilötietojen suojasta on tarpeellista säätää myös kirkko-

laissa. Lisäksi henkilötietojen käsittelyä kirkon viranomaisissa ohjaa muu erityislainsäädäntö. Uuden kirkkolain 8 luvun 1 § on luonteeltaan informatiivinen ja siihen on koottu voimassa oleva lainsäädäntö, jota kirkon viranomaisissa sovelletaan kaikkeen henkilötietojen käsittelyyn ja erityisesti, kun on kyse henkilötietojen käsittelystä diakoniatyössä tai kirkonkirjojenpidossa.

Diakoniatyössä sovellettava lainsäädäntö

Kirkkolain 8 luvun 1 §:n 2 momentin säännös henkilötietojen käsittelyyn diakoniatyössä sovellettavasta lainsäädännöstä on uusi. Lainkohdassa viitataan siihen sosiaali- ja terveydenhuollossa sovellettavaan asiakas- ja potilastietojen käsittelyä koskevaan lainsäädäntöön, joka parhaiten soveltuu diakoniatyöhön ja jota käytännössä on jo osaksi sovellettu. Säännöksen mukaan diakoniatyöhön sovelletaan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) 11 ja 13 §:ää sekä 3 lukua, sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annettua lakia (254/2015) sekä potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain (785/1992) 12 ja 13 §:ää. Käytännössä viitattuja säännöksiä noudatetaan siltä osin kuin ne soveltuvat diakoniatyöhön. Kyseiset lait löytyvät ajantasaisina säädösnumerolla finlex.fi-verkkosivuilla.

Diakoniatyön asiakirjat ja diakoniatyön yhteydessä saadut tiedot ovat lähtökohtaisesti salassa pidettäviä kirkkolain nojalla (KL 10:4,1). Näiden tietojen osalta on säädetty vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto, mistä voidaan poiketa vain laissa nimenomaisesti säädettyissä tilanteissa. Lisäksi sovellettavan sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain 11 §:ssä säädetään tietojen antamisesta asiakkaalle tai hänen edustajalleen, kun taas 12 § koskee asiakkaan ja hänen edustajansa tietojenantovelvollisuutta. Lain 3 luvussa säädetään salassapidosta, vaitiolovelvollisuudesta ja salassa pidettävien tietojen luovuttamisesta.

Sosiaalihuollon asiakasasiakirjoista annetussa laissa säädetään asiakastiedon kirjaamista koskevista yleisistä edellytyksistä, kirjattavista asiakastiedoista sekä asiakastietojen käsittelyä koskevista erityisistä säännöksistä kuten asiakastietojen tallentamisesta, tietojen käytön ja luovutuksen seurannasta sekä asiakastietojen säilyttämisestä. Potilaan asemasta ja oikeudesta annetun lain 12 §:ssä säädetään potilasasiakirjoista ja hoitoon liittyvästä muusta materiaalista sekä 13 §:ssä potilasasiakirjoihin sisältyvien tietojen salassapidosta sekä, milloin asiakirjoihin sisältyviä tietoja voidaan luovuttaa.

Edellä mainittu lainsäädäntö on uudistumassa vuoden 2024 alusta. Tavoitteena on, että myös kirkkolain kyseistä lainkohtaa tullaan muuttamaan uuden lainsäädännön mukaiseksi.

Kirkonkirjoihin sovellettava lainsäädäntö

Kirkonkirjojen pitoon sovelletaan kirkkolain, EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen sekä tietosuojalain lisäksi kirkkolain 8 luvun 1 §:n 2 momentissa mainittua erityislainsäädäntöä. Uskontokuntien jäsenrekisteristä annetussa laissa (614/1998) on säädetty niistä tiedoista, joita uskontokunnan jäsenrekisteriin voidaan ylipäättään tallettaa kirkon jäsenistä (ks. myös KL 8:4). Digitoiduista manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin talletetaan vastaavat tiedot muun muassa sukuselvitysten ja vastaavien todistusten tai asiakirjojen laadinnan yhteydessä, jos tietojen siirto on asian käsittelyn kannalta välttämätöntä. Manuaalisista kirkonkirjoista jäsenrekisteriin talletetut tiedot ovat osa jäsenrekisteriä.

Kirkollisista toimituksista talletettavista tiedoista ja kirkon jäsenen seurakunnan, seurakuntayhtymän, hiippakunnan tai kirkon luottamustehtävää koskevista jäsenrekisteriin talletettavista tiedoista on säädetty tarkemmin kirkkojärjestyksen 3 luvun 62 §:ssä (uskontokuntien jäsenrekisteristä annetun lain 5 §). Kirkon jäsenen puolison tai jäsenen huollossa olevan alaikäisen lapsen tietoja voidaan tallettaa jäsenrekisteriin uskontokuntien jäsenrekisteristä annetun lain 5 §:n 3–5 kohdan nojalla, vaikka hän ei olisi itse kirkon jäsen. Tällaisten tietojen käsittelyyn sovelletaan samoja säännöksiä kuin jäsentietojen käsittelyyn.

Kirkonkirjojen pitoon sovelletaan myös väestötietojärjestelmästä ja Digi- ja väestötietoviraston varmennepalveluista annettua lakia (661/2009, myöhemmin väestötietojärjestelmälaki). Seurakuntien kirkonkirjat toimivat aiemmin kirkollisina väestökirjoina osana maan väestökirjanpitoa, mistä syystä seurakunnille on edelleen säädetty velvollisuus pyydettäessä antaa todistuksia, otteita tai näitä vastaavia muita yksittäisiä kirjallisia selvityksiä hallussaan olevista, ennen uskontokuntien jäsenrekistereistä annetun lain voimaantuloa pidetyistä kirkollisista väestörekistereistä ja niihin kuuluvista asiakirjoista. Kun jäsenrekisteriä pidetään säännöllisesti ajan tasalla väestötietojärjestelmän tiedoilla, on lisäksi mahdollista luovuttaa kirkon jäsenistä kirjallisesti yksittäisiä tietoja henkilön oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamiseksi (väestötietojärjestelmälaki 48 §). Tietojen luovuttamisessa on noudatettava soveltuvin osin väestötietojärjestelmälain 4 luvun

säännöksiä. Kirkonkirjoihin liittyvien väestötietojen oikaisusta on säädetty väestötietojärjestelmälain 80 §:n 8 kohdassa (ks. myös kirkkolain 12 luvun 2 §:n 3 momentti).

Tietojen luovuttaminen henkilörekisteristä

Oikeuteen saada tieto kirkon viranomaisen ylläpitämistä henkilörekistereistä sekä henkilötietojen luovuttamiseen henkilörekistereistä sovelletaan kirkkolain 8 luvun 1 §:n 2 momentin 3 kohdan mukaan viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999, julkisuuslaki), jollei mainitussa pykälässä viitatussa lainsäädännöstä muuta johdu. Säännös on siten toissijainen esimerkiksi diakoniatyössä sovellettavaan lainsäädäntöön sekä jäsenrekisteriin sovellettavaan väestötietojärjestelmälain säännöksiin nähden. Luovutettaessa tietoja henkilörekisteristä on otettava huomioon julkisuusperiaate ja salassapitosäännökset siten kuin julkisuuslaissa säädetään. Henkilörekisteristä saa antaa henkilötietoja sisältävän kopion tai tulosteen tai sen tiedot sähköisessä muodossa, jos seuraavat ehdot täyttyvät: 1) lailla ei ole rajoitettu tietojen luovuttamista ja 2) luovutuksensaajalla on henkilötietojen suojaa koskevien säännösten mukaan oikeus tallettaa ja käyttää sellaisia henkilötietoja. Henkilötietoja saa kuitenkin luovuttaa suoramarkkinointia ja mielipide- tai markkinatutkimusta varten vain, jos niin erikseen säädetään tai jos rekisteröity on antanut siihen suostumuksensa (julkisuuslaki 16,3 §).

Erityisiin henkilötietoihin kuuluvien tietojen käsittely

EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen 9 artiklan mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ovat muun muassa uskontokunnan jäsentiedot. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittely on mahdollista vain tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdassa mainituissa tilanteissa. Uskontokunnan jäsentietojen käsittely voi siten olla mahdollista esimerkiksi 2 kohdan d alakohdan perusteella (käsittely uskonnollisen yhdyskunnan laillisen toiminnan yhteydessä) tai g alakohdan perusteella (tärkeää yleistä etua koskevasta syystä lainsäädännön nojalla). Ks. myös väestötietojärjestelmälain 42 §.

Kirkkolain 8 luvun 2 §:ssä säädetään erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyn yleisestä edellytyksestä. Sen mukaan seurakunta, seurakuntayhtymä, tuomiokapituli tai kirkkohallitus saa käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Välttämättömyyedellytys

koskee siten jäsentietojen lisäksi myös muita erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä kirkon viranomaisissa. Esimerkiksi diakoniatyössä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia henkilön terveydentilatietoja voidaan käsitellä vain, jos tietojen käsittely on asiakkaan avustamistarpeen kannalta välttämätöntä.

Mainitun luvun 8 §:ssä säädetään kirkonkirjojen tietojen käyttötarkoituksista. Sen 1 momentissa säädetään kirkonkirjojen käyttötarkoituksen pääsäännöstä, jota pykälän 2–4 momentit täydentävät. Pääsäännön mukaan kirkonkirjojen tietoja käytetään seurakunnan ja seurakuntayhtymän toiminnassa ja hallinnossa sekä kirkon jäsenten oikeuksien ja velvollisuuksien toteuttamisessa. Seurakunnat ja seurakuntayhtymät saavat siten käsitellä kirkonkirjojen tietoja kirkkolain 3 luvun 1 §:ssä säädettyjen seurakunnan lakisäästeisten tehtävien hoitamisessa, seurakuntavaalien ja kirkkoherran välittömän vaalin toimittamisessa sekä muussa laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa. Tuomiokapituli saa käsitellä kirkonkirjojen tietoja kirkkolaissa tai muussa laissa taikka niiden nojalla säädettyjen pappisvirkaan sekä papin ja lehtorin virkaan liittyvien tehtävien hoitamisessa, hiipakunnallisten vaalien toimittamisessa ja jäsenaloitteen käsittelyssä. Kirkkohallitus saa puolestaan käsitellä kirkonkirjojen tietoja jäsenrekisteriin liittyvien tehtävien hoitamisessa, kirkollisten vaalien toimittamisessa, tilastojen laatimisessa sekä kirkon toimintaan liittyvien tutkimusten tekemisessä.

Jäsenrekisteriin ja siten erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien jäsentietojen suojaamiseksi kirkkolain 8 luvussa on säädetty useita erityisiä suojatoimia. Tällaisina suojatoimina voidaan pitää tietojen käsittelijälle erikseen myönnettävää työtehtävien edellyttämää käyttöoikeutta (6 §:n 2 momentin 5 kohta ja 7 §:n 2 momentti), kirkkohallituksen ylläpitämää käyttöoikeusrekisteriä ja lokirekisteriä (12 §), säädettyjä tietojen luovuttamisen edellytyksiä (7 §:n 3 ja 4 momentti), työntekijälle säädettyä virkavastuuta (10 §) sekä kirkkohallitukselle säädettyä jäsentietojen käsittelyn seurannan ja valvonnan tehtävää (11 §).

Kirkonkirjojen pitäminen ja kirkonkirjojen rekisterinpitäjät

Jäsenrekisterin rekisterinpitäjiä ovat uuden lain voimaantulon myötä seurakuntien yhteiset keskusrekisterit sekä yhteisrekisterinpitäjänä kirkkohallitus. Seurakunta ei enää voi

toimia kirkonkirjojen pitäjänä. Keskusrekisterien muodostamisesta säädetään tarkemmin kirkkolain 3 luvun 20 §:n 1 momentissa sekä kirkkojärjestyksen 51 ja 63 §:ssä.

Keskusrekisterit ja kirkkohallitus vastaavat jäsenrekisterin osalta omassa toiminnassaan EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen III luvussa säädettyjen rekisteröityjen oikeuksien toteutumisesta. Lisäksi molemmat vastaavat omassa toiminnassaan 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti velvollisuudesta osoittaa noudattavansa henkilötietojen käsittelyä koskevia periaatteita, 24 artiklassa säädetystä rekisterinpitäjän vastuista, 25 artiklassa säädetystä sisäänrakennetusta ja oletusarvoisesta tietosuojasta, 31 artiklassa säädetystä yhteistyöstä valvontaviranomaisten kanssa, 32 artiklassa säädetystä käsittelyn turvallisuudesta sekä 33 ja 34 artiklassa säädetystä ilmoittamisvelvollisuudesta valvontaviranomaiselle ja rekisteröidylle, jos henkilötietoihin on kohdistunut tietoturvaloukkaus. Lisäksi keskusrekisteri vastaa siihen kuuluvien seurakuntien jäsenten osalta muista kuin edellä mainituista kirkonkirjojen rekisterinpitäjän tehtävistä, jollei kirkkolaissa toisin säädetä.

Tarkemmin keskusrekisterin tehtävistä säädetään kirkkolain 8 luvun 6 §:ssä. Keskusrekisterin ensisijaisena tehtävänä on siihen kuuluvien seurakuntien osalta ylläpitää jäsenrekisterin tietoja. Ylläpidolla tarkoitetaan muun muassa jäsentietojen tallettamista, niiden järjestämistä, muuttamista, korjaamista sekä poistamista. Lisäksi keskusrekisterin tehtävänä on hoitaa jäsentietoihin liittyviä viranomaistehtäviä kuten antaa väestötietojärjestelmälain mukaisia todistuksia, suorittaa avioliiton esteiden tutkinnat sekä huolehtia etu- ja sukunimilaissa tarkoitettujen ilmoitusten vastaanottamisesta. Keskusrekisterin tulee myös pitää kirkonkirjojen tiedot seurakunnan tai seurakuntayhtymän käytettävissä erikseen säädettyihin käyttötarkoituksiin (KL 8:8,1 ja 2).

Keskusrekisterit rinnastetaan päällikkövirastoihin, jolloin keskusrekisterin johtajalla on omalta osaltaan kokonaisvastuu keskusrekisterin toiminnasta. Uudessa kirkkolaissa tehtävien sanamuotoa on tarkennettu, mutta tehtävien asiasisältöön ei ole tehty muutoksia vuoden 1993 kirkkolakiin verrattuna.

Myöskään jäsenrekisteriin liittyviin kirkkohallituksen tehtäviin ei ole tehty muutoksia (KL 8:7 ja 11-13 §). Säännöksiä on kuitenkin tarkennettu muun muassa siten, että tietojen luovuttamisen edellytyksiä teknisen rajapinnan avulla on täsmennetty.

Jäsenrekisterin tietojen tallettaminen, luovuttaminen ja korjaaminen

Keskusrekisterin vastuuseen ylläpitää siihen kuuluvien seurakuntien jäsenten tietoja sekä antaa näistä jäsenistä väestötietojärjestelmälaissa säädettyjä todistuksia ja muita asiakirjoja on säädetty poikkeus kirkkolain 8 luvun 9 §:ssä.

Seurakunnan keskusrekisteri voi tallettaa tiedon kirkollisesta vihkimisestä, avioliittoon siunaamisesta, rippikoulun käymisestä, konfirmaatiosta ja hautaan siunaamisesta, vaikka kyse on toiseen keskusrekisteriin kuuluvan seurakunnan jäsenestä. Esimerkiksi tieto seurakunnan jäsenen rippikoulun käymisestä ja konfirmaatiosta voidaan tallettaa siinä keskusrekisterissä, johon kuuluvan seurakunnan toimesta rippikoulu on järjestetty. Samoin tiedon kirkollisesta toimituksesta voi tallettaa sen seurakunnan keskusrekisteri, jonka alueella tai toimesta toimitus on hoidettu. Sen sijaan seurakunnat eivät voi lain voimaan tultua tallettaa tietoja jäsenrekisteriin.

Keskusrekisteri voi pyydettäessä luovuttaa väestötietojärjestelmälaissa 48 §:ssä tarkoitettuja todistuksia muun keskusrekisterin kirkollisista väestökirjoista ja niihin liittyvistä asiakirjoista, jos ne ovat osa jäsenrekisteriä. Säännös mahdollistaa sukuselvityksen laatimisen vainajan koko tarvittavan elinkaaren ajalta yhdessä keskusrekisterissä, vaikka henkilö olisi eläessään kuulunut kirkon eri seurakuntiin. Tiedon luovuttamisen yhteydessä mahdollisesti esiin tuleva virheellinen tieto voidaan korjata tai puuttuva tieto lisätä riippumatta siitä, minkä keskusrekisterin seurakunnan jäsentä tieto koskee. Tietoja luovutettaessa turvaudutaan myös digitoituihin tietoihin, jolloin jäsentietojärjestelmään talletetun tiedon ja digitoidun tiedon välillä saattaa olla eroavaisuuksia. Tällöinkin jäsenrekisteriin voidaan kuitenkin tallettaa ainoastaan luvun 4 §:ssä säädettyjä tietoja.

Jäsenrekisteriin edellä mainitussa poikkeussäännöksessä tarkoitettun tiedon tallettanut tai korjannut keskusrekisteri vastaa tallettamansa tai korjaamansa tiedon virheettömyydestä (KL 8:10,2). Jäsenrekisterin tiedon korjaamisesta on myös ilmoitettava rekisteröidylle, jollei ilmoitusta ole pidettävä ilmeisen tarpeettomana. Tarpeettomana ilmoitusta rekisteröidylle voidaan pitää silloin, jos tiedoista korjataan ilmeinen ja selkeä kirjoitusvirhe, jolla ei ole vaikutusta rekisteröidyn oikeuksiin. Ilmoitusta ei myöskään ole tarpeen

tehdä, kun korjataan vainajaa koskevia tietoja. Tietojen korjaamisesta tulee tehdä ilmoitus myös sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäsenen tietoja korjaaminen koskee ja joka pääsääntöisesti vastaa tietojen ylläpidosta (KL 8:15).

Kirkkolain 8 luvussa säädetään myös papin virkavelvollisuudesta ilmoittaa suorittamastaan kasteesta tai hautaan siunaamisesta sille keskusrekisterille, johon kuuluvan seurakunnan jäseneksi henkilö tulee tai jonka jäsen hän oli. Tällöin voidaan ottaa huomioon myös 9 §:n poikkeussäännös tietojen tallettamisesta. Jos toimituksen kohteena on ollut muuhun uskonnolliseen yhdyskuntaan kuulunut henkilö, ilmoitus tehdään kyseiselle yhdyskunnalle. Ilmoituksesta on käytävä ilmi ainakin henkilön nimi, syntymäaika tai henkilötunnus, tieto toimituksesta ja sen ajankohdasta sekä tieto alaikäisenä kastetun lapsen huoltajista sekä kummeista. Avioliittoon vihkimisestä tehtävästä ilmoituksesta säädetään avioliittoasetuksen (820/1987) 10 §:n 2 momentissa.

Lisätietoja antaa tarvittaessa kirkkoneuvos Pirjo Pihlaja, rekisterijohtaja Tuomo Kahenvirta (kirkonkirjat) sekä asiantuntija Tiina Saarela (diakoniatyö) sähköpostitse etu-nimi.sukunimi@evl.fi.

Kirkkohallitus

Pekka Huokuna
kansliapäällikkö

Pirjo Pihlaja
kirkkoneuvos

ISSN 1797-0326